

FORUM FOR OPPVEKST
I SUNNHORDLAND

UTDANNINGSVAL

Lokal læreplan

Planen er revidert og oppdatert i samsvar med ny sentral læreplan.

Vedtatt i Styringsgruppa 24.06.2016

INNHALD

1 FORMÅL	1
2 SÆRPREG FOR FAGET	2
3 HOVUDOMRÅDE	4
4 GRUNNLEGGENDE FERDIGHETER	5
5 KOMPETANSEMÅL	5/5
6 VURDERING	6
7 LOKAL LÆREPLAN FOR FOS-KOMMUNANE	7
8 ORGANISERING	12
9 IDEBANK	12
10 LOKALE OMSYN	13

1 FORMÅL

Faget utdanningsvalg skal bidra til at elevene oppnår kompetanse i å treffe karrierevalg som er basert på elevenes ønsker og forutsetninger. Faget skal bidra til å gi elevene en forståelse for betydningen av utdanning, arbeidsdeltakelse og livslang læring. Faget skal gi kunnskaper om hva forskjellige utdanningsveier kan føre fram til, og gi innsikt i et arbeidsmarked i endring.

Opplæringen skal gi elevene kompetanse i å ta valg og å kunne se sine interesser i sammenheng med muligheter og krav i utdanningssystemet og arbeidslivet. I opplæringen skal elevene bli mer bevisste på kjønnsperspektivet i utdanning og yrker. Elevene skal kjenne til ulike sider ved sine egne valg og forstå hva som påvirker egen karriere.

Utdanningsvalg er et fag hvor aktivitetene kan foregå på andre læringsarenaer enn skolen. Faget skal bidra til å styrke samarbeidet mellom ungdomstrinn og videregående opplæring og mellom ungdomstrinn og lokalt arbeidsliv. Utdanningsvalg skal bidra til at elevene får prøve ut og bli bevisste på egne interesser. Sammen med veiledning gitt av skolens rådgivning skal faget utdanningsvalg legge til rette for kunnskapsbaserte valg av utdanning og yrke.

2 SÆRPREG FOR FAGET

Generell del av læreplanen, prioriterte verdier for faget:

1. **"Det allmenndannede menneske"**: "Opplæringen skal formidle og forene teknisk kyndighet med menneskelig innsikt, utvikle en arbeidsstyrke som er høyt kvalifisert og endringsdyktig, og forene internasjonal orientering med nasjonal egenart."
 2. **"Det integrerte menneske"**: " Sluttmålet for opplæringen er å anspore den enkelte til å realisere seg selv på måter som kommer fellesskapet til gode - å fostre til menneskelighet for et samfunn i utvikling."
- **"Det arbeidende mennesket"**: "Opplæringen skal gi elever og lærlinger innsyn i variasjonen og bredden i vårt arbeidsliv, og formidle kunnskaper og ferdigheter for aktiv deltakelse i det."

Gode arbeidsvaner som blir utvikla i skolen, har nytte langt ut over skulen sine rammer. Opplæringa har ikkje berre eigenverdi for eleven, men har også som mål å førebu dei unge til å ta på seg dei oppgåvene som høyrer arbeidslivet og samfunnslivet til.

Skolen må derfor stå i tett utveksling med samfunnet rundt, og gradvis gi elevar og lærlingar innsyn i og førebuing for aktivt virke i yrkesliv, kulturliv og politikk.

Opplæringa må ... gi rom for at alle elevar kan lære ved å sjå praktiske konsekvensar av val.

Skolen skal gi brei førebuing for livet – for samvirke og samhald i familie og fritid, i arbeidsliv og samfunnsliv.

...lærarane skal...verke saman med foreldre, arbeidsliv og styremakter som også utgjer vesentlege delar av det breie læringsmiljøet i skolen.

Læringsplakaten, viktige element i forhold til faget

- **Pkt.5. - "leggje til rette for elevmedvirkning og for at elevene.. kan foreta bevisste verdivalg og valg av utdanning og fremtidig arbeid."**
- **Pkt.11. -"legge til rette for at lokalsamfunnet blir involvert i opplæringen på en meningsfylt måte."**

Samarbeid med lokalsamfunnet (s.35)

"Tilrettelagt samarbeid med lokalt nærings- og arbeidsliv kan gi elever innsyn i ulike arbeidsprosesser, praktisk arbeidserfaring, kunnskap om arbeidslivet og bidra til arbeidet med entrepenørskap i opplæringen.

Innsyn i de endringer som skjer i nærings- og arbeidslivet, kan synliggjøre aktiv deltakelse i nyskapende aktiviteter og entrepenørskap.

Erfaringer fra lokalt nærings- og arbeidsliv kan bidra til at elevene får et bedre grunnlag for bevisst valg av utdanning og yrke.

I tillegg kan samspillet bidra til at opplæringen blir oppdatert i forhold til behovene i arbeidslivet.

Mange yrke å velja mellom når elevane skal ut i praksis eller hospitering.

3 HOVUDOMRÅDE

Faget er strukturert i tre hovedområder som det er formulert kompetansemål innenfor. Hovedområdene utfyller hverandre og må sees i sammenheng.

Årstrinn	Hovedområder		
8–10	Personlige valg	Utdanning og yrker	Arbeid

Elever som på ungdomstrinnet får anledning til å ta fag fra videregående opplæring, kan disponere inntil 60 % av timene i Utdanningsvalg, dersom det ikke kan frigjøres nok timer fra det tilsvarende grunnskolefaget. Det er opp til den enkelte skole hvordan kompetansemålene disponeres for elever som benytter seg av muligheten til å ta fag på videregående nivå.

Personlige valg

Hovedområdet personlige valg handler om å utvikle bevissthet om egne interesser og muligheter og å reflektere over hva det har å si for karrierevalg. I hovedområdet inngår kunnskaper og ferdigheter knyttet til informasjon om utdanning og yrker. Videre omfatter hovedområdet å lære å sette seg egne mål og lage karriereplaner. Et sentralt element i hovedområdet er hvordan kjønn og andre forhold påvirker utdanningsvalget.

Utdanning og yrker

Hovedområdet utdanning og yrker handler om hvordan ulike utdanningsveier kan føre fram til ulike yrker. Det handler om å skaffe seg relevant kunnskap og praktisk erfaring om utdanningsveier i videregående opplæring og i bedrifter og se dette i sammenheng med personlige ønsker. Et sentralt element i hovedområdet er betydningen av utdanning og livslang læring for den enkelte og for samfunnet.

Arbeid

Hovedområdet arbeid omfatter kunnskaper om arbeidslivet og et arbeidsmarked i endring. I det inngår konsekvenser av ulike utdanningsvalg og behov for nyskaping og kreativitet i arbeidslivet. Videre handler hovedområdet om ulike roller i arbeidslivet og kjønnsutradisjonelle fag- og yrkesvalg. Det omfatter også å utvikle ferdigheter i jobbsøking og praktisk utprøving av aktiviteter forankret i kompetansemål i utdanningsprogram i videregående opplæring. Et annet element i hovedområdet er å drøfte betydningen av arbeidsdeltakelse.

Timetall

Timetallet er oppgitt i enheter på 60 minutter.

Ungdomstrinnet, 8.-10. årstrinn: 110 timer.

4 GRUNNLEGGENDE FERDIGHETER

Grunnleggende ferdigheter er integrert i kompetansemålene, der de bidrar til utvikling av og er en del av fagkompetansen. I utdanningsvalg forstås grunnleggende ferdigheter slik:

Muntlige ferdigheter i utdanningsvalg betyr å drøfte og reflektere over verdier, ønsker og interesser. Det innebærer å diskutere muligheter og utfordringer og å lytte, gi respons og stille spørsmål. Videre betyr det å presentere egne kunnskaper og erfaringer.

Å kunne skrive i utdanningsvalg innebærer å formulere og argumentere for personlige mål og planer, samt dokumentere og dele erfaringer og refleksjoner. Videre handler det om å ta notater til bruk i egenvurdering og refleksjon over egen læring.

Å kunne lese i utdanningsvalg innebærer å innhente og forstå relevant informasjon fra ulike kilder. Videre handler det om å vurdere og systematisere informasjon på en kritisk måte ved å trekke inn faglige og samfunnsmessige perspektiver.

Å kunne regne i utdanningsvalg betyr å søke, sammenfatte, bearbeide og tolke statistisk informasjon og annet relevant tallmateriale. Ferdigheten omhandler å presentere resultater fra regneprosesser og bruke dem som grunnlag for en konklusjon eller handling.

Digitale ferdigheter i utdanningsvalg er å kunne søke, vurdere, velge ut, bruke og ta vare på informasjon. Videre innebærer det å bruke digitale verktøy og medier til å dokumentere eget læringsarbeid og erfaringer. Utviklingen av digitale ferdigheter i utdanningsvalg handler om å utøve kildekritikk og sammenstille ulik digital informasjon.

5 KOMPETANSEMÅL

Etter 10. årstrinn

Personlige valg

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- samle, analysere og bruke informasjon om utdanning og yrker på ulike måter i karriereplanleggingen
- formulere egne kortsiktige og langsiktige karrieremål basert på interesser og muligheter
- gjøre rede for hvordan kjønn kan påvirke utdannings- og yrkesvalg

Utdanning og yrker

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- beskrive de yrkesfaglige og studieforberedende utdanningsprogrammene i hovedtrekk
- gi eksempler på noen yrker de ulike utdanningsprogrammene kan føre til
- presentere ulike utdanningsveier med utgangspunkt i egne ønsker
- forklare betydningen av utdanning og livslang læring

Arbeid

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- undersøke muligheter for arbeid på det lokale arbeidsmarkedet
- beskrive jobbsøkningsprosesser og utforme jobbsøknader tilpasset medium og mottaker
- planlegge, gjennomføre og dokumentere aktiviteter knyttet til valgte utdanningsprogrammer i videregående opplæring
- gjøre rede for ulike roller i arbeidslivet og drøfte betydningen av nytenking og kreativitet for verdiskaping
- drøfte kjønnsutradisjonelle fag- og yrkesvalg
- reflektere over betydningen av arbeidsdeltakelse og livslang læring

6 VURDERING

Bestemmelser for sluttvurdering:

Standpunktvurdering

Årstrinn

Ordning

10. årstrinn eller det årstrinnet faget avsluttes Deltatt

Eksamen for elever

Årstrinn

Ordning

10. årstrinn eller det årstrinnet faget avsluttes Det er ikke eksamen i faget

Eksamen for privatister

Årstrinn

Ordning

10. årstrinn eller det årstrinnet faget avsluttes Det er ikke privatistordning i faget

De generelle bestemmelsene om vurdering er fastsatt i forskrift til opplæringsloven.

7 LOKAL LÆREPLAN I UTDANNINGSVAL FOR FOS-KOMMUNANE

8.trinn:

Hovudområde	Kompetansemål; mål for opplæringa er at elevane skal kunne:	Læremål
Personlege valg	samle, analysere og bruke informasjon om utdanning og yrker på ulike måter i karriereplanleggingen	Bli medviten på egne interesser, eigenskapar, sterke sider og verdisyn i høve til eige framtidig liv. Få kjennskap til utdanningssystemet, lokalt arbeidsliv.
	formulere egne kortsiktige og langsiktige karrieremål basert på interesser og muligheter	Kunna laga utdanningsløp frå grunnskule til ferdig utdanna.
	gjøre rede for hvordan kjønn kan påvirke utdannings- og yrkesvalg	Bli medviten på/ kjent med kva som styrer val av utdanning
Utdanning og yrker	beskrive de ulike yrkesfaglige og studieforberedende utdanningsprogrammene	Kunne namn på dei ulike utdanningsprogramma
	gi eksempler på noen yrker de ulike utdanningsprogrammene kan føre til	Kunna gi døme på utdanningsvegar
	presentere ulike utdanningsveier med utgangspunkt i egne ønsker	Sjå 9.- / 10. kl.
	forklare betydningen av utdanning og livslang læring	Sjå 9.- / 10. kl.
Arbeid	undersøke muligheter for arbeid på det lokale arbeidsmarkedet	Bli kjent med lokalt arbeidsliv -oversikt over lokalt arbeidsliv -besøk av bedrifter -besøk på bedrifter
	beskrive jobbsøkningsprosesser og utforme jobbsøknader tilpasset medium og mottaker	Sjå 9.- / 10. kl.
	planlegge, gjennomføre og dokumentere aktiviteter knyttet til valgte utdanningsprogrammer i videregående opplæring	Sjå 9.- / 10. kl.
	gjøre rede for ulike roller i arbeidslivet og drøfte betydningen av nytenking og kreativitet for verdiskaping	Sjå 9.- / 10. kl.
	drøfte kjønnsutradisjonelle fag- og yrkesvalg	Sjå 9.- / 10. kl.
	reflektere over betydningen av arbeidsdeltakelse og livslang læring	Sjå 9.- / 10. kl.

9.trinn:

Hovud- område	Kompetansemål; mål for opplæringa er at elevane skal kunne:	Læremål
(Personlege valg	samle, analysere og bruke informasjon om utdanning og yrker på ulike måter i karriereplanleggingen	Bli medviten på egne interesser, eigenskapar, sterke sider og verdisyn i høve til eige framtidig liv. Få kjennskap til utdanningssystemet, lokalt arbeidsliv. Oppretta samlemappe på t.d. læringsplattform.
	formulere egne kortsiktige og langsiktige karrieremål basert på interesser og muligheter	<p>Kunna gi døme på karriereplan med utgangspunkt i seg sjølv ut frå sjølvvalgt utdanningsprogram.</p> <p>(Karrièremappe: -utifrå interessedetar og kunnskap om utdanningsprogram og yrke, vel eleven eit utdanningsprogram til fordjupning</p> <p>Besøk på/av vidaregåande skule: -open dag på vidaregåande skule -informasjon om tilbod i vidaregåande -nettsøk -yrkesmesser Karrièresamtale med rådgivar)</p>
	gjøre rede for hvordan kjønn kan påvirke utdannings- og yrkesvalg	Vurdere kjønnsaspektet i yrket for utdanningsprogrammet du har til fordjuping/ hospitert i 9.kl
Utdanning og yrker	beskrive de ulike yrkesfaglige og studieforberedende utdanningsprogrammene	<p>Forklara forskjellen på yrkesfaglege og studieførebuande utdanningsprogram.</p> <p>Kjenna til dei ulike yrkesretningane innan yrkesfag.</p>

	gi eksempler på noen yrker de ulike utdanningsprogrammene kan føre til	Kunna gjere greie for utdanningsvegar til yrke på yrkesfagnivå og høgskulenivå. (Døme: Arrangere yrkesmesse for 8.trinn/føresette: Dokumentere kunnskap om valde utdanning og yrke i presentasjon for medelevar og evt. føresette.)
	presentere ulike utdanningsveier med utgangspunkt i egne ønsker	Kjenna til forskjellen mellom høgskuleutdanning gjennom studieførebuande utdanningsprogram og y- vegen. Gi døme på ulike utdanningsvegar for t.d. ingeniørutdanninga. (Døme: -interessetestar -elevsamtalar om utdanning og yrke)
	forklare betydningen av utdanning og livslang læring	Kunna gi døme på vidare og etterutdanning for sjølvvalde utdanningsprogram.
Arbeid	undersøke muligheter for arbeid på det lokale arbeidsmarkedet	Sjå 10. kl.
	beskrive jobbsøkningsprosesser og utforme jobbsøknader tilpasset medium og mottaker	Skriva CV og jobbsøknad. Gjennomføra jobbintervju.
	planlegge, gjennomføre og dokumentere aktiviteter knyttet til valgte utdanningsprogrammer i videregående opplæring	Ut frå sjølvvald utdanningsprogram: Hospitera 1-2 dagar i skule og 2-3 dagar i bedrift som er relevant for det valde utdanningsprogrammet. Rapport/ presentasjon.
	gjøre rede for ulike roller i arbeidslivet og drøfte betydningen av nytenking og kreativitet for verdiskaping	Få kjennskap til gründer, arbeidstakar, rådgivar, forskar ideutviklar
	drøfte kjønnsutradisjonelle fag- og yrkesvalg	Sjå 10. kl.
	reflektere over betydningen av arbeidsdeltakelse og livslang læring	Sjå 10. kl.

10.trinn:

Hovud-område	Kompetansemål; mål for opplæringa er at elevane skal kunne:	Læremål
Personlege valg	samle, analysere og bruke informasjon om utdanning og yrker på ulike måter i karriereplanleggingen	Bli medviten på eigne interesser, eigenskapar, sterke sider og verdisyn i høve til eige framtidig liv. Få kjennskap til utdanningssystemet, lokalt arbeidsliv. Oppretta samlemappe på t.d. læringsplattform.
	formulere egne kortsiktige og langsiktige karrieremål basert på interesser og muligheter	Kunna gi døme på karriereplan med utgangspunkt i seg sjølv ut frå sjølvvalde utdanningsprogram. (Døme: -kunnskap om kva utdanning ein krev i ulike yrke som er relevante for mine val av utdanningsprogram)
	gjøre rede for hvordan kjønn kan påvirke utdannings- og yrkesvalg	Vurdere kjønnsaspektet i yrke for sjølvvalde utdanningsprogram.
Utdanning og yrker	beskrive de ulike yrkesfaglige og studieforbereidende utdanningsprogrammene	Sjå 8.- og 9. kl.
	gi eksempler på noen yrker de ulike utdanningsprogrammene kan føre til	Sjå 8.- og 9. kl.
	presentere ulike utdanningsveier med utgangspunkt i egne ønsker	Kunna gi døme på karriereplan med utgangspunkt i seg sjølv ut frå sjølvvalgt utdanningsprogram. (Karrièremappe: -utifrå interessedetar og kunnskap om utdanningsprogram og yrke, vel eleven eit utdanningsprogram til fordjupning Besøk på/av vidaregåande skule: -open dag på vidaregåande skule -informasjon om tilbod i vidaregåande -nettsøk -yrkesmesser Karrièresamtale med rådgivar)

	forklare betydningen av utdanning og livslang læring	Kjennskap til endringar i arbeidslivet, med trong for nye kompetansar. Bli medviten på omgrepa: omskulering, vidare- og etterutdanningar. Kunna gje døme på vidareutdanning i høve til velde utdanningsprogram til fordjuping.
Arbeid	undersøke muligheter for arbeid på det lokale arbeidsmarkedet	Vitja utdanningsmessa og gjera ei undersøking om framtidsutsikter innan arbeidslivet i høve til eigne planar.
	beskrive jobbsøkningsprosesser og utforme jobbsøknader tilpasset medium og mottaker	Sjå 9. kl.
	planlegge, gjennomføre og dokumentere aktiviteter knyttet til valgte utdanningsprogrammer i videregående opplæring	Ut frå sjølvvald utdanningsprogram: Hospitera 1-2 dagar i skule og 2-3 dagar i bedrift som er relevant for det valde utdanningsprogrammet. Rapport/ presentasjon.
	gjøre rede for ulike roller i arbeidslivet og drøfte betydningen av nytenking og kreativitet for verdiskaping	Sjå 9. kl
	drøfte kjønnsutradisjonelle fag- og yrkesvalg	Refleksjon gjennom rollespel med ulike yrke, haldningar for og i mot utradisjonelle val av yrke.
	reflektere over betydningen av arbeidsdeltakelse og livslang læring	Gjera greie for etter- og vidareutdanning i høve til sjølvvald utdanningsprogram.

8 ORGANISERING

Timetall er oppgitt i 60-minuttars einingar.

UNGDOMSTRINNET : 8.–10. årstrinn 110 timar

9 IDEBANK

- <https://utdanning.no/>
- Senter for yrkesretteiing i Hordaland: <http://www.mittyrke.no/>
- Interesstest: <http://www.skoletest.no/>
- Hordaland Fylkeskommune – vidaregåande opplæring: <http://www.hordaland.no/>
- <http://www.vilbli.no>
- Ungt entreprenørskap: <http://www.ue.no/>
- Hefte "Framtida mi" + rettleiingshefte (sjå <http://www.pedlex.no/artikler/malgrupper/4/?t=1>)
- Kommunar, fylkeskommunar og kommunale bedrifter- karriereplanleggjar:
<http://www.mittvalg.net/>
- Næringsliv i skulen: <https://www.nho.no/Prosjekter-og-programmer/NHO-UNG/Naringsliv-i-skolen/>
- Haugaland skole og arbeidsliv <http://www.skoleogarbeidsliv.no>
- Entreprenørskap i utdanninga <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/handlingsplan-for-entreprenorskap-i-utda/id575005/>

10 LOKALE OMSYN

- Ulikt for kvar enkelt kommune. Her må kvar kommune/skule sjølv leggja lokale føringar for innhaldet.
- Ansvar kven som gjer kva, bør og koma fram i ein lokal plan, t.d. ved å laga ei ekstra kolonne.
- Her kan ein og leggja inn t.d. oversikt over lokale bedrifter, næringservice m.m.

Oppdatert, 01.06 .2016

Utkastet er omarbeidd i regi av FOS:

Gunnhild Walde Mikkelsen - rådgivar Bømlo vg skule – Bømlo kommune

Elin Brit Østvik Sæ– rådgivar Sveio skule – Sveio kommune

Randi Totland – rådgivar Bremnes ungdomsskule – Bømlo kommune

Jan Enerstvedt – dagleg leiar/sekretær FOS – Sveio kommune